

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa annetun lain 3 ja 7 §:n sekä eräiden kunta- ja palvelurakennemuutostuksesta annetussa laissa säädettyjen velvoitteiden soveltamisesta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa annetun lain 3 ja 7 §:n sekä eräiden kunta- ja palvelurakennemuutostuksesta annetussa laissa säädettyjen velvoitteiden soveltamisesta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta (HE 246/2018 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Maria Porko, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Kirsi Kaikko, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos, yksikön päällikkö Auli Valli-Lintu, valtiovarainministeriö
- johtava lakimies Pirkka-Petri Lebedeff, Suomen Kuntaliitto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa annettua lakia siten, että lain voimassaoloa jatkettaisiin kahdella vuodella vuoden 2022 loppuun. Eräiden kunta- ja palvelurakennemuutostuksesta annetussa laissa säädettyjen velvoitteiden soveltamisesta annettua lakia muutettaisiin siten, että lain voimassaoloa jatkettaisiin vuodella vuoden 2020 loppuun. Esityksen mukaan lakien voimassaoloa jatkettaisiin, koska sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen ja maakuntauudistuksen on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2021 eli vuotta myöhemmin kuin muutettaviksi ehdotettavia lakeja säädettäessä oli ollut tarkoitus.

Valiokunnan mietintö StVM 25/2018 vp

Lisäksi kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa annetun lain mukaisia määräaikoja muutettaisiin siten, että kunnan ja kuntayhtymän tulisi sisällyttää lain voimaantulon jälkeen tehtäviin ja vuoden 2020 jälkeen voimassa oleviin sopimuksiin yksityisen palveluntuottajan kanssa ja rakennusten ja toimitilojen vuokra- tai muuta käyttöoikeutta koskeviin sopimuksiin sopimusehto, jonka mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon lakisääteisessä järjestämisvastuussa olevalla taholla olisi oikeus irtisanoa sopimus vuoden 2021 tai 2022 aikana päättymään kahdentoista kuukauden kuluttua irtisanomisesta ilman, että irtisanomisesta syntyisi korvausvelvollisuutta.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettaviksi kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa annettua lakia (jäljempänä rajoituslaki) sekä kunta- ja palvelurakennemuutostuksesta annetun lain eräiden velvoitteiden soveltamisesta annettua lakia (jäljempänä paras-puitelain jatkolaki). Rajoituslakia sovelletaan kuntien ja kuntayhtymien tekemiin sopimuksiin, jotka koskevat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen laajaa hankkimista yksityiseltä palveluntuottajalta (ulkoistussopimuksia). Rajoitukset koskevat myös kustannuksiltaan suuria investointeja sosiaali- ja terveydenhuollon rakennuksiin. Lakien voimassaoloa ehdotetaan jatkettavaksi sote-uudistuksen aikataulun muuttumisen johdosta. Lakien voimassaoloa jatkettiin aikaisemmin samasta syystä vuodella (HE 182/2017 vp). Lakeihin ei esitetä sisällöllisiä muutoksia.

Rajoituslain ehdotetun 3 §:n mukaan kunnan ja kuntayhtymän tulee sisällyttää irtisanomisehto lain voimaantulon jälkeen tehtäviin ja vuoden 2020 jälkeen voimassa oleviin sopimuksiin yksityisen palveluntuottajan kanssa ja rakennusten ja toimitilojen vuokra- tai muuta käyttöoikeutta koskeviin sopimuksiin. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuussa olevalla on sopimusehdon perusteella oikeus irtisanoa sopimus vuosien 2020 ja 2021 aikana. Lain voimassaoloa ehdotetaan pidennettäväksi vuoden 2022 loppuun.

Paras-puitelain jatkamista ehdotetaan vuoden 2020 loppuun saakka, jotta yhteistoiminta-alueita ei pureta vuoden 2020 alusta lukien ja jouduta organisoimaan uudelleen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutostuksen toimeenpanossa. Yhteistoimintavelvoitteiden katkeaminen voisi johtaa asukkaiden palvelujen vaarantumiseen väliaikana ja aiheuttaa tarpeettomia kustannuksia joissakin kunnissa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää lakien voimassaolon jatkamista ja määräaikojen pidentämistä tarpeellisenä, jotta rajoituslain mukaiset rajoitustoimet sekä paras-puitelain velvoitteet olisivat voimassa ilman katkosta sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen käynnistymiseen saakka. Valiokunta toistaa aiemman kantansa siitä, että näille kunnalliseen päätöksentekoon liittyville rajoituksille on olemassa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän toimivuuteen liittyvät hyväksyttävät perusteet, ja lakiesitys on tarpeellinen. Valiokunta korostaa edelleen, että kyse on väliaikaisista toimista, joilla pyritään turvaamaan uudistuksen käynnistyminen sen tavoitteiden mukaisesti.

Valiokunnan mietintö StVM 25/2018 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 246/2018 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen.

Helsingissä 11.12.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Krista Kiuru sd
varapuheenjohtaja Hannakaisa Heikkinen kesk
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Jaana Laitinen-Pesola kok
jäsen Anne Louhelainen sin
jäsen Ulla Parviainen kesk
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Pekka Puska kesk
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Vesa-Matti Saarakkala sin
jäsen Kristiina Salonen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Martti Talja kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen

Valiokunnan mietintö StVM 25/2018 vp
Vastalause

VASTALAUSE

Perustelut

Hallituksen esityksellä esitetään jatkettavaksi kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa annettua lakia (ns. rajoituslaki) sekä paras-puitelakia. Rajoituslain 3 §:n ulkoistussopimuksen irtisanomisehdon vaatimuksen rajana esitetään edelleen 30 %, eli ulkoistussopimukseen on otettava irtisanomisehto, jos ulkoistettavien palvelujen osuus on yli 30 % kunnan tai kuntayhtymän sote-palveluista.

Pidämme rajoitusten ja paras-puitelain jatkamista välttämättömänä. Ulkoistusten rajoittaminen on välttämätöntä, jotta sote-palveluita ei sidota tiettyyn paikkaan ja rakenteeseen sote-uudistuksen valmistelun aikana. Näin sote-uudistuksen tullessa voimaan järjestäjällä on aito mahdollisuus varmistaa yhdenvertaisen ja kustannusvaikuttavan palvelurakenteen muodostuminen, ilman että pitkäkestoiset ja laaja-alaiset ulkoistamissopimukset, toimitilojen vuokraa koskevat sopimukset tai mittavat investoinnit muodostuvat esteeksi.

Pidämme kuitenkin ulkoistussopimuksen 30 %:n rajaa riittämättömänä, kuten joulukuussa 2017 jättämässämme vastalauseessa (StVM 23/2017 vp — HE 182/2017 vp). Tuolloin totesimme rajan tarkoittavan, että esimerkiksi sairaanhoitopiirin toiminnasta voidaan ulkoistaa jokin kokonainen merkittävä toiminta-alue, kuten päivystys, operatiivinen toiminta tai medisiininen toiminta (sisätaudit ym.). Ulkoistaminen vaarantaa päivystystoiminnan ylläpidon ja pitkäjänteisen kehittämisen. Palveluyksiköiden ulkoistamisen jälkeen on mahdotonta palauttaa päivystys julkiselle toimijalle, kun henkilökunta on siirtynyt yksityisen palveluntuottajan alaisuuteen eikä julkisella toimijalla ole enää palveluun tarvittavaa henkilöstöä. Kuten valtiovarainministeriö toteaa lausunnossaan, jokainen ulkoistussopimus, jota ei voisi irtisanoa, tarkoittaisi, että se olisi pois sotejärjestäjän päätösvallassa ja budjetista jo lähtökohtaisesti sidottu osa.

Esitämme, että irtisanomisehto on sisällytettävä ulkoistussopimukseen, joiden ennakoitu vuotuinen arvo ylittää viisitoista prosenttia vuosittaisista käyttötalousmenoista, ja sopimuksen voimassaolo jatkuu vuoden 2020 jälkeen.

Vaadimme, että hallitus palauttaa sote-uudistuksen keskiöön sen alkuperäiset tavoitteet. Tavoitteena tulee edelleen kirkkaana olla terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen, perustason palveluiden vahvistaminen, ennaltaehkäisy, palveluiden integraatio ja vaikuttavuuden parantaminen. Hallituksen tulee luopua markkinavetoisesta sote-mallistaan, turvata julkisen palvelutuotannon ensisijaisuus ja kehittää suunnitelmallisesti ja hallitusti valinnanvapauden lisäämistä. Julkisesti rahoitettuja sosiaali- ja terveyspalveluita ei pidä uudistuksen varjolla heikentää.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 2. lakiehdotus hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena ja

Valiokunnan mietintö StVM 25/2018 vp
Vastalause

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 3 § muutettuna seuraavasti. (Vastalauseen muutosehdotukset)

Vastalauseen muutosehdotukset

1. lakiehdotus

3 §

Sopimukset yksityisen palveluntuottajan kanssa sekä rakennusten ja toimitilojen vuokra- tai muuta käyttöoikeutta koskevat sopimukset

(1 mom. kuten StVM)

Edellä 1 momentissa tarkoitettu sopimusehto on sisällytettävä sellaisiin 1 momentissa tarkoitettuihin yksityisen palveluntuottajan kanssa tehtäviin sopimuksiin, joiden ennakoitu vuotuinen arvo ylittää viisitoista prosenttia kyseisen kunnan tai kuntayhtymän järjestämisvastuulla olevan sosiaali- ja terveydenhuollon osalta viimeisimmän tilinpäätöksen mukaisista vuosittaisista käytötalousmenoista. Jos kunta tai kuntayhtymä tekee tämän lain voimassaoloaikana useamman kuin yhden sopimuksen saman yksityisen palveluntuottajan kanssa siten, että sopimusten yhteenlaskettu arvo ylittää edellä mainitun rajan, irtisanomisehto on vastaavasti sisällytettävä kaikkiin näihin sopimuksiin. Jos sopimuksia tehdään useiden eri tuottajien kanssa, on irtisanomisehto sisällytettävä sopimukseen, jonka perusteella viidentoista prosentin raja ylittyy ja kaikkiin sen jälkeen tehtäviin sopimuksiin.

— — — — —

Helsingissä 11.12.2018

Anneli Kiljunen sd
Kristiina Salonen sd
Krista Kiuru sd
Aino-Kaisa Pekonen vas